

N:o 124.

Af herr **S. T. Palme**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående föreskrifter för vinnande af säkerhet om död persons identitet och dödsorsaken.*

Genom tidningspressen gå icke sällan uppgifter från utlandet om, huruledes personer uppgifvits hafva dött och vederbörligen blifvit begrafna, medan de i själfva verket lefva och hålla sig gömda. Anledningarna till ett sådant bedrägeri kunna vara många. Än gäller det en arfsfråga, än utbekommande af ett lifförsäkringsbelopp, än undandöljandet af något brott. Hvad vårt land beträffar torde något mera uppenbart sådant bedrägeri näppeligen hafva förekommit förr än under sommaren förlidet år, då den s. k. Borgstenaskandalen upprörde sinnena. Enär emellertid gällande förordningar i vårt land lämna synnerligen ofullständiga och otillfredsställande föreskrifter med afseende på utfärdandet af de officiella intygen om en afiden, är det långt ifrån osannolikt, att flera »Borgstenafall» inträffat utan att hafva kommit till offentligheten, och att sålunda flera än en graf gömma sandpåsar i stället för aflidnas kvarlevor.

Som bekant tillgick i här omnämnda fall på ungefär följande sätt. I maj månad 1907 inflyttade en man och en kvinna till Borgstena, där kvinnan torde hafva blifvit af läkare från Borås behandlad för influensa. Vid denna tid omtalade mannen för socknens kyrkoherde, att kvinnan vore mycket sjuk och önskade besök af präst. Mannen trodde sig därmed lättare kunna förmå kyrkoherden att utfärda det dödsbevis, som erfordrades för att läkaren skulle utfärda erforderlig attest. Då kyrkoherden på

grund af resa var förhindrad, infann sig komministern och gaf den sjuka nattvarden. Påföljande dag anmäldes, att hon affidit, och kyrkoherden utfärdade bemyndigande för komministern att begravva den döda samt afgaf samtidigt på begäran ett dödsbevis. Så undandoldes den såsom död anmälda kvinnan, och i den kista, som nedsattes i grafven, befunnos endast några sandpåsar. Med kyrkoherdens dödsbevis infann sig därefter mannen hos den läkare, som tidigare skött kvinnan, och denne utfärdade ett intyg, att hon affidit »i sitt hem den 30 maj 1907 kl. 11 e. m.» samt att dödsorsaken varit följande:

»Hufvudorsak: influensa,

Bidragande orsaker: 1) reftbensbrott i medio af april jämte blodhosta (olycksfall), 2) tillstötande lunginflammation.»

Läkaren förklarade i en intervju, »att det vore hvarje läkares plikt att på begäran utfärda dödsattest för en hvar person, som han vårdat, då anmälan om dödsfallet gjordes. Någon likbesiktning föreskrifver lagen honom icke, och han är skyldig att tro på lämnade uppgifter. I detta fall var saken så mycket troligare som Rosenqvist-Lindström medfört ett intyg om dödsfallet från kyrkoherde».

»Dylika dödsattester utfärdas i hundratal, utan att läkaren gjort någon likbesiktning.»

Om man nu efterser, huru sådana förhållanden, som i Borgstenasaken kommit till synes, verkligen kunna inträffa, utan att svensk lag trädes för när, mötes man af en hel följd af knapphändiga lagparagrafer.

I lagen angående jordfästning den 25 maj 1894 § 1 föreskrifves: »När dödsfall timar inom svenska kyrkan, skall detsamma vid den högmässogudstjänst, som näst efter skedd anmälan om dödsfallet inträffar . . . tillkännagifvas med tacksägelse i den ordning kyrkohandboken föreskrifver.»

I kungliga förordningen den 6 augusti 1894 angående kyrkoböckers förande stadgas i § 31 bl. a.: »dödsfall vare en hvar som vederbör pliktig att till pastor skyndsamt anmäla» och i § 26 att »rätt inskrifningsort för timadt dödsfall och begravning är den församling» etc.

Något bestämdt uttalande om, hvem »vederbörande» är, eller om denne vederbörande skall på något sätt styrka sin anmälan finnes egentligen icke, åtminstone endast medelbart. I hvarje fall innehåller icke nämnda förordning, där saken rätteligen hör hemma, något som helst stadgande härom.

Kommitterade för utarbetande af förslag till ändringar i kyrkolagen hafva i afgifvet betänkande den 5 april 1892 sid. 80 ansett, att »det icke

borde i kyrkolag bestämmas, hvem dylik anmälan åligger och huru den bör ske».

I nyssnämnda förordning finnes föreskrifvet, att den afidne skall jordfästas inom sex veckor efter dödsfallet, men intet stadgande finnes därom, att vederbörande prästman skall förvissa sig om den jordfästades identitet.

I kungl. kungörelsen angående meddelande af uppgifter till rikets officiella statistik den 4 november 1859 stadgas »för åstadkommande af en, så vidt ske kan, fullständig och tillförlitlig statistik öfver dödsorsakerna»

»a) att inom alla städer, som hafwa anställde läkare, pastor eller den hans ställe företräder, äfwensom prest eller föreståndare för församling af främmande trosförwandter, skall, wid hwarje dödsfall, i den så kallade dödboken verkställa anteckningen om dödsorsaken, grundad på de af sterbhuset eller andra wederbörande företedda läkare-intyg, hwilka, hwad angår barnaföderskor och nyfödda barn, som ej åtnjutit läkarebiträde, jemväl må kunna ersättas af examinerad barnmorskas uppgift;

b) att å landsbygden och i de städer, som ej hafwa anställde läkare, pastor eller den som hans ställe företräder, äfwensom prest eller föreståndare för främmande församling, skall, wid anmälan om timadt dödsfall, i dödboken göra anteckning om dödsorsaken, i händelse densamma, efter de upplysningar, som kunna inhemtas, härrört af egen eller andras handverkan, olyckshändelse, gängse farsot eller någon för orten egen, såkallad endemisk sjukdom; hwaremot i öfriga fall det må vara åt pastors eller församlingsföreståndares godtfinnande öfwerlämnadt att i nämnde bok inskrifwa, hwad han om dödsorsaken såsom tillförlitligt erfarit och kan finna anteckningsvärdt;

c) att hwarje praktiserande läkare skall, när någon afidit, som han i dess sista sjukdom wårdat, ofördröjligen och kostnadsfritt meddela intyg öfver dödsorsaken; och

d) att, der till dödsorsakens utrönande laga undersökning påkallats, wederbörande polismyndighet skall ombesörja, att uppgift om dödsorsaken ofördröjligen warder meddelad wederbörande pastors-embete eller församlingsföreståndare.»

Denna kungl. kungörelse, som säger sig afse åstadkommandet af »fullständig och tillförlitlig» statistik öfver dödsorsakerna, är, såsom uppenbarligen framgår af citerade föreskrifter, hvarken i stånd att lämna en fullständig eller en tillförlitlig sådan statistik. Det är nämligen alldeles

tydligt, att — äfven om dödsorsakerna i städerna i allmänhet konstateras af läkare — det stora flertalet afidne begrafvas, utan att vederbörande präst, annat än genom en obestyrt uppgift af anhöriga eller närboende förvissat sig om dödsfallet, och utan någon som helst säkerhet för att den person, som begrafves, är identisk med den såsom död anmälda.

En framstående läkare framhåller med anledning af här relaterade fall den lysande ställning vårt fosterland under ett tidigare skede intog såsom föregångslandet på befolkningsstatistikens område. »Sverige har en tid med rätta varit berömdt för sin statistik, nu stå vi däremot, särskildt i afseende på dödsstatistik, efter en hel mängd andra länder. Det är ej blott emedan denna är en viktig gradmätare på våra framsteg i sanitärt hänseende, som detta förhållande är att beklaga, utan äfven af rent praktiska skäl. Enligt lagen af den 13 maj 1904 skall läkaren hos hälsovårds- eller kommunalnämnd anmäla hvarje dödsfall af lungdot i hans praktik. Läkaren får dock mycket sällan reda på när en person på landsbygden afidit, om han ej händelsevis får se det i tidningen. Denna anmälningsplikt har därför mycket liten betydelse. Äfven i epidemitider vore det af vikt att få reda på dödsfallen.»

Väsentligt bättre är det ställt i Norge, där dödsorsaken konstateras af läkare vid ej mindre än 85 % af dödsfallen i hela riket. Här tyckes det sedan 1881 vara så ställt, att de anhöriga lämna uppgifter om dödsfallen, hvarvid den behandlande läkaren skall intyga dödsorsaken.

I Danmark verkställde läkare redan 1895 liksyn i 25 % af dödsfallen på landsbygden; eljest sker denna genom liksynsmän eller mera sällan genom barnmorskor. 1904 föreslog sundhetskollegium såvidt möjligt allmän obligatorisk liksyn, verkställd af läkare, men detta förslag vann icke regeringens gillande. Nu har läkaren skyldighet verkställa liksyn blott inom $\frac{1}{4}$ mil från sin bostad. Utom detta område verkställs liksyn af två liksyningsmän jämlikt en särskild för sådana utfärdad instruktion, allt i enlighet med en år 1871 stiftad lag.

I Finland skall prästerskapet lämna uppgifter till provinsialläkarna om dödsfall i akuta infektionssjukdomar och lungdot. Dessa uppgifter erhållas på samma sätt som hos oss. En kommitté föreslog 1904, att prästen bör före begrafningen fordra dödsattest i de kommuner, där läkare är bosatt.

Om inom vårt land under tider, då kommunikationsväsendet var dåligt och tillgången till läkare knapp, man nödgades finna sig i en större släpphändthet med afseende på dessa förhållanden, så synes nu tiden böra

vara inne för att på lagstiftningens väg åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd.

Där läkare finnes i närheten, sålunda i städer, köpingar, flertalet stationssamhällen, de stora kyrkobyarna i Norrland o. s. v., torde ett system med lagstadgad liksyn icke vara svårare att genomföra i vårt land än i andra länder. På den egentliga landsbygden kan det åter gifvetvis möta svårigheter eller till och med vara omöjligt att få ett lik af läkare besiktigadt. Om emellertid vid sådana fall stadgades, att inför pastor dödsfallet skulle styrkas genom intyg af trovärdige, kände män, äfvensom att anledningen till dödsfallet, där den icke vore alldeles uppenbar, skulle styrkas genom en efter visst formulär afgifven berättelse om den dödes sista sjukdom, synes den nu rådande osäkerheten till det väsentligaste vara häfd. Och tillåter jag mig i detta afseende hänvisa till dansk »Lov om Ligsyn» af den 1 april 1871.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, tillåter jag mig vördsammt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Konungen anhålla, det täcktes Konungen låta utreda frågan om, huru bot må kunna rådås för den nuvarande osäkerheten beträffande dels död persons identitet, dels dödsorsaken, samt i sinom tid inkomma till Riksdagen med de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 26 januari 1908.

Sven Palme.